

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Lauri Hussar
Riigikogu
riigikogu@riigikogu.ee

Teie 28.09.2026 nr 2-3/15-609

Meie 18.10.2026 nr 9-2/7024-2

Vastus Riigikogu liikme kirjalikule küsimusele (KK 609)

Austatud Riigikogu esimees

Riigikogu liige Züleyxa Izmailova esitas 28.09.2026 justiits- ja digiministrile vastamiseks üheksa küsimust seoses lastevastaste seksuaalkuritegude regulatsiooni muutmise ja ohvrite kaitsega. Lisame allpool vastused esitatud küsimustele.

- 1. Palun andke ülevaade, mis on juba töös ja milliseid muudatusi veel kavandatakse? Millised 891 OE-s sisaldunud ettepanekud on kehtiva õigusega sisuliselt kaetud, millised on valitsuses ettevalmistamisel ning milliseid valitsus ei toeta? Palun esitada iga ettepaneku kohta õiguslik alus või ettevalmistatava muudatuse nimetus, töö alustamise aeg, praegune seis ja vastutav ministeerium.**

Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, ohvriabi seaduse ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu pikendab alaealiste vastu toime pandud seksuaalkuritegude aegumistähtaegu. Kõige raskemate ja kontaktsete lastevastaste seksuaalkuritegude puhul on kavandatud aegumistähtaeg 32 aastat. See puudutab eelkõige alaealisega seotud inimkaubandust ja inimkaubanduse toetamist seksuaalse ärakasutamise eesmärgil ning kontaktseid seksuaalkuritegusid: KarS §-d 133, 133¹, 141, 141¹, 144, 145, 145¹ ja 175.

Mittekontaktsete lastevastaste seksuaalkuritegude puhul on kavandatud aegumistähtaeg 20 aastat. See puudutab lapse seksuaalset kuritarvitamist kujutava materjaliga seotud tegusid ja lapse seksuaalset ahvatlemist: KarS §-d 175¹, 178 ja 179. Eelnõu läbis kooskõlastusringi ja hetkel on käimas eelnõu täiendamise faas vastavalt laekunud tagasisidele. Lastevastaste seksuaalkuritegude karistused on toodud kehtivas karistusseadustikus ja neid eelnõuga ei muudeta. Kuriteoohvrite hüvitise maksmine on reguleeritud ohvriabiseaduse 4. peatükis ja selle maksmist korraldab Sotsiaalkindlustusamet. Hüvitiste muutmist eelnõu ei käsitle.

Lastega kokku puutuvate menetlejate ettevalmistus toimub regulaarse asutusesisese väljaõppe, valdkondadeüleste koolitusprogrammide, praktiliste erikoolituste ning spetsialiseerunud või eriväljaõppe saanud töötajate kaudu. Valdkondadeülese koolitusprogrammi „Noorekesksed lähenemised alaealiste erikohtlemisel“ (2021–2022) sihtrühma kuulusid politseinikud, prokurörid, kohtunikud, kriminaalhooldajad, vanglatöötajad, lastekaitsetöötajad ning laste ja noortega töötavad teenuseosutajad. Programmi eesmärk oli arendada oskust kohelda alaealisi nende east, arengust ja vajadustest lähtudes, kasutada kaasaegseid suhtlemis- ja mõjutamistehnikaid, rakendada taastava õiguse ja mittekaristusliku sekkumise põhimõtteid ning parandada eri valdkondade koostööd.

Viimastel aastatel on menetlejatele pakutud ka kitsamaid praktilisi koolitusi. Nende hulka kuulub „Alaealiste küsitlemine praktikas“, mis on olnud suunatud kohtunikele, prokuröridele ja kaitseadvokaatidele. Koolituse keskmes on alaealise küsitlemise ettevalmistamine ja läbiviimine viisil, mis arvestab lapse arengutaseme, suhtlemisvõime ja kaitsevajadustega ning aitab vältida korduvat küsitlemist ja teisest ohvristamist. 2025. aasta koolitus¹ „(Suurt) traumat kogenud noorte ja alaealiste küsitlemine“ oli mõeldud eeskätt süüteoalaldkonna kohtunikele. Koolituste kõrval toetab menetluste kvaliteeti töötajate spetsialiseerumine. Politsei- ja Piirivalveametis tegutsevad kõigis neljas prefektuuris laste vastu toime pandud seksuaalkuritegude uurimisele spetsialiseerunud lastekaitseüksused. Lastekaitsegruppides töötavatel menetlejatel on nende kuritegude uurimiseks vajalik ettevalmistus, teadmised, kogemused ja oskused ning üksused teevad koostööd lastemajade ja teiste asjaomaste asutustega. Kõik uurijad läbivad ka ülekuulamise koolituse „Alaealiste ülekuulamine“, mille käigus antakse praktilist õpet, kuidas lapsesõbralikult ülekuulamist läbi viia.

Prokuratuuris on tagatud prokuröride spetsialiseerumine alaealiste ja noorte täiskasvanute kriminaalasjadele ning vastav erikoolitus. Prokuratuuri kokkuleppe kohaselt tuleb alaealisega seotud menetlustoimingud läbi viia ea- ja arengukohaselt, anda lapsele võimalus olla ära kuulatud ja informeeritud, vältida võimaluse korral korduvaid ülekuulamisi ning kaasata vajaduse korral menetlusse teisi spetsialiste. Lähisuhtevägivalla valdkonnas toetab prokuröride tööd lisaks 2020. aastal koostatud spetsialiseerunud prokuröride ühine praktikakokkulepe, millega ühtlustatakse muu hulgas riskide varajast hindamist, kaitsemeetmete kasutamist ning koostööd MARAC-võrgustike ja ohvriabiga. Mitmed prokurörid on koolitunud Tallinna Ülikooli mikrokraadis õiguspsühholoogia alustes, kus on osalenud ka kohtunikke ja advokaate. Vastavalt justiits- ja siseministri kokkuleppele tugineva ja PPA ja prokuratuuri kokkuleppel lähtuva riigi peaprokuröri juhisele², kuuluvad alaealiste seksuaalse väärkohtlemise kuriteod prioriteetsete valdkondade hulka. Olulised on ka regulaarsed prokuröride ja politsei ühised ümarlavad, kus vahetatakse omavahel praktikat ja kogemusi.

2. Justiitsministeerium on töötanud välja ettepanekud³, mille järgi tuleks lastevastaste seksuaalkuritegude aegumistähtaegu pikendada. Avalikul kooskõlastusringil oleva eelnõu kohaselt on praeguse kümne aasta asemel kõige raskemate ja kontaktsete lastevastaste seksuaalkuritegude puhul kavandatud aegumistähtaeg 32 aastat ja mittekontaktsete lastevastaste seksuaalkuritegude puhul on kavandatud aegumistähtaeg 20 aastat. Milliste analüüside alusel need aegumistähtajad välja pakuti? Kas kaaluti võimalust muuta osad kuriteod ka aegumatuks? Millal esitatakse vastav eelnõu Riigikogule?

Lapse otsustus- ja enesekaitsevõime kujuneb ajas. Uuringud^{4, 5, 6, 7} on näidanud, et lapsepõlves kogetud väärkohtlemisest võidakse teatada alles hilises täiskasvanueas, vahel ka mitukümmend aastat pärast täiskasvanuks saamist. Euroopa Nõukogu uuringu⁸ kohaselt on Euroopas suundumus aegumistähtaegade pikendamisele. Ka Eesti seisukohad⁹ laste seksuaalse väärkohtlemise tõkestamise Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi uuesti sõnastatud versiooni eelnõu kohta toetavad seda

¹ Eesti kohtunike koolitussüsteemi areng 2025. aastal - Kohtute aastaraamat

² Kohtueelse menetluse prioriteetide juhis 03.02.25.pdf

³ <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/32ba6f11-3abd-473c-b8ef-2fd751efa8f5>

⁴ Mathews, B., Finkelhor, D., Malacova, E., Higgins, D. J., Collin-Vézina, D., Do, H. P. (2025). Characteristics of first disclosure of child sexual abuse: age, delay, recipient, and feeling of support. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2025.107803>

⁵ Spröber, N., Schneider, T., Rassenhofer, M. et al. (2014). Child sexual abuse in religiously affiliated and secular institutions: a retrospective descriptive analysis of data provided by victims in a government-sponsored reappraisal program in Germany. *BMC Public Health* 14, 282. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-282>

⁶ Protect Children (2023). Statutes of Limitations and Sexual Violence against Children. Findings from the Global 'Our Voice' Survivor Survey with a Case Study on Finnish Survivors' Experiences. <https://www.suojellaanlapsia.fi/en/post/statutes-of-limitations-and-sexual-violence-against-children>

⁷ Wright, K., Swain, S., McPhillips, K. (2017). The Australian Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse. *Child Abuse & Neglect*, 74, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.09.031>

⁸ Council of Europe (2023). *Statutes of limitations. Study of the national legal frameworks on statutes of limitations in respect of sexual offences against children in Europe*. Prepared by Maria Andriani Kostopoulou.

⁹ Kättesaadav veebis: <https://eelnoud.valitsus.ee/main/#mug6LzuJ>

suundumust. Soovituse piisavalt pikkade aegumistähtaegade seadmiseks laste vastu suunatud väärkohtlemise puhul on andnud mitmed rahvusvahelised organisatsioonid^{10, 11, 12}.

Euroopa Nõukogu Lanzarote Komitee on rõhutanud¹³, et laste vastu suunatud seksuaalkuritegude aegumistähtajad peavad jätma kannatanule piisava aja menetluse algatamiseks pärast täisealiseks saamist ning et laste seksuaalkuritegude puhul on põhjendatud aegumistähtaegade pikendamine.

Euroopa Nõukogu Parlamentaarne Assamblee¹⁴ on samuti soovitanud liikmesriikidel laste vastu suunatud seksuaalvähivalla puhul aegumistähtajad kaotada või tagada nende piisav pikkus, arvestades kuritegude raskust ja kannatanute vajadust saada täisealiseks saanuna tegelik ligipääs õiguskaitsele. Muu hulgas on kõnealuse soovitusel punktis 6.1.4 märgitud, et aegumistähtajad ei peaks olema lühemad kui 30 aastat lapse täisealiseks saamisest.

Eelnõu väljatöötamiskavatsus¹⁵ (edaspidi VTK) esitati 14.07.2026 kooskõlastamiseks ministeeriumitele ja arvamuse avaldamiseks Riigikohtule, Õiguskantsleri Kantseleile, mitmele riigiasutusele ja avalik-õiguslikule juriidilisele isikule, samuti mitmetele mittetulundusühingutele ja sihtasutustele. Samuti toimusid veebiarutelud õiguskaitse- ja sotsiaalsüsteemi esindajate ning huvikaitsjatega 06.08.2026 ja 19.08.2026. Lastevastaste seksuaalkuritegude aegumatusel kehtestamine oli üks alternatiivsetest lahendusest, mis väljatöötamiskavatsuses esitatud oli. Lähtudes rahvusvahelistest soovitustest, sealhulgas analüüsides erinevate riikide praktikaid, võttes arvesse karistusõiguse süsteemi ja põhimõtteid, väljatöötamiskavatsusele laekunud tagasisidet ning veebiarutelude tulemusi, otsustati eelnõusse lisada aegumistähtaegade pikendamine vastavalt 32 ja 20 aastani.

3. Palun selgitage, kuidas tagatakse vanemate juhtumite tegelik uurimisvõimekus? Milliseid meetmeid kavandatakse koos aegumistähtaegade muutmisega, et aastaid või aastakümneid hiljem teatatud kuritegusid oleks võimalik usaldusväärselt uurida? Palun kirjeldada tõendite säilitamise, kannatanute küsitlemise, ekspertiiside ning uurijate ja prokuröride töövõimekusega seotud tegevusi ja nende rahastamist.

Vanemaid juhtumeid uuritakse ka täna ning selles osas eelnõuga täiendavaid muudatusi ei kavandata. Praktikud nendivad, et ka täna võib vanemate juhtumite korral olla keeruline tõendeid koguda ning kuivõrd juhtumid jõuavad politseini hilja, siis tõendeid napib. Ekspertiise saab ekspertide hinnangul pigem teha uuemate juhtumite korral. Kaasuse vanusest sõltumata võetakse kannatanult ja tunnistajatelt ütlusi. Vanemate juhtumite korral võib ka tunnistajate leidmine osutuda keerukaks.

Arvestades kavandatava muudatuse ajalist kohaldamisala, hakkaks pikemast aegumistähtajast tulenev mõju õiguskaitseasutuste töökoormusele avalduma järk-järgult ning pikema aja vältel. Mõju võib hakata statistiliselt nähtavamalt avalduma alles aastate või aastakümnete möödudes, kui pärast seaduse jõustumist toime pandud kuritegude puhul hakkavad õiguskaitseasutusteni jõudma pöördumised aastatetagustest seksuaalkuritegevuse juhtumitest.

Seejuures on oluline arvestada tehnoloogia arengutega, mis mõjutab nii kuritegevust kui selle uurimist ning tagada vastavate ressursside olemasolu, aga ka võimalikele tõenditele vajalik ligipääs. On oluline, et kannatanu toetamiseks, turvalise õhkkonna loomiseks ja kannatanu kohtuistungiteks ettevalmistamiseks oleks menetlejatele tagatud professionaalne ettevalmistus ja piisav ajaressurss.

4. Kas oskate palun täpsustada, et millel põhineb hinnang kehtivate karistusmäärade piisavusele? Millistele analüüsidele tugineb ministeeriumi seisukoht, et Eesti karistusmäärad

¹⁰ ÜRO Lapse Õiguste Komitee. (2021). Children's Rights and Alternative Care Outcome Report.

¹¹ Euroopa Nõukogu, Lanzarote Komitee (2024). Opinion on Article 33 of the Lanzarote Convention and its explanatory note. Requirements of the provision on statute of limitations and recommendations on its implementation. <https://rm.coe.int/opinion-on-article-33-of-the-lanzarote-convention-and-its-explanatory-/1680b06622>

¹² UN Committee on the Rights of the Child (2019), CRC/C/156, Guidelines regarding the implementation of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography.

¹³ Euroopa Nõukogu, Lanzarote Komitee (2024). Opinion on Article 33 of the Lanzarote Convention and its explanatory note. Requirements of the provision on statute of limitations and recommendations on its implementation. <https://rm.coe.int/opinion-on-article-33-of-the-lanzarote-convention-and-its-explanatory-/1680b06622>

¹⁴ Council of Europe, Parliamentary Assembly, Resolution 2330 (2020) – Addressing sexual violence against children: stepping up action and co-operation in Europe, adopted 26 June 2020, p 6.1.4.

¹⁵ <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/d28e6aeb-1052-4397-b3a7-d74aea571064>

vastavad üldjoontes Euroopa Liidus kavandatavale tasemele? Palun täpsustada, milliseid kuriteokoosseise ja karistumäärasid võrreldi ning kas mõne koosseisu puhul peab ministeerium vajalikuks alam- või ülemmäära muutmist.

Kehtiv karistusseadustik annab kohtutele võimaluse määrata selliste tegude eest ranged karistused – sealhulgas kuni viieteistaastane vangistus, korduvate kuritegude puhul eluaegne vangistus. Samas on meie õigussüsteemi oluline põhimõte karistuse individualiseerimine, mis tähendab, et kohus peab iga konkreetse juhtumi puhul arvestama nii teo raskust kui ka toimepanija isikut ja kõiki asjaolusid tervikuna.

Vägistamise eest võimaldab karistusseadustik määrata kuni 15-aastase vangistuse, mis on pikem kui EL 2011/93 direktiivi uuesti sõnastatud versiooni (edaspidi ka EL direktiiv) poolt nõutud vähemalt 10-aastane maksimumkaristus. Kui alaealise prostitutsioonis või seksuaalseks ärakasutamiseks värbamise puhul nõuab EL direktiiv vähemalt 8-aastast maksimumkaristust, siis karistusseadustiku § 175 (inimkaubandus alaealise suhtes) karistumäär on 2–10 aastat vangistust. Kui EL direktiiv nõuab alaealise kasutamise eest pornograafilises etteastest või teoses karistuseks vähemalt 5-aastast maksimumkaristust, siis Eesti käsitleb seda § 175 kaudu ja karistumääraks on 2–10 aastat vangistust.

Seega võimaldab kehtiv karistusseadustik avara karistusraami sees teo raskusele vastava karistuse.

5. Milline on praegune karistuspraktika ehk milliseid karistusi tegelikult seksuaalkurjategijatele mõistetakse? Palun esitada olemasolevad andmed aastatel 2023–2025 lastevastaste seksuaalkuritegude eest mõistatud karistuste kohta, eristades kuriteokoosseisude kaupa reaalselt vangistust, tingimisi karistusi ja kokkuleppemenetluses lahendatud asju. Milliseid probleeme on ministeerium nende andmete põhjal tuvastanud?

Karistuspraktikat aastatel 2023–2025 kirjeldavad tabelid 1 ja 2, kus tabelis 1 on toodud alaealise vastase seksuaalkuriteo eest määratud karistused ning tabelis 2 on esitatud süüdimõistetute arv vastavatel aastatel määratud karistuste lõikes.

Kontaktsete seksuaalkuritegude puhul on keskmiseks määratud karistuseks 3,8 aastat, samas kui maksimaalseks karistuseks on määratud 14 aastat. Mittekontaktsete seksuaalkuritegude puhul on aastatel 2023–2025 määratud 1,3 aastat ning maksimaalseks karistuseks 4,9 aastat (vt tabel 1).

Tabel 1. Alaealise vastase seksuaalkuriteo eest jõustunud karistused* enne karistuste liitmist-lühendamist aastatel 2023–2025

Kõik vangla-karistused		Aastad				Sh kokkuleppemenetlustes		Aastad			
KarS §	Arv	Aritm k	Me-diaan	Min	Max	KarS §	Arv	Aritm k	Me-diaan	Min	Max
Kontaktset						Kontaktset					
141 lg 2 p 1	31	6,2	5,0	1,3	14,0	141 lg 2 p 1					
141-1 lg 2 p 1	34	4,5	4,0	1,3	14,0	141-1 lg 2 p 1					
142*	4	3,3	3,0	1,5	5,5	142*	1	2,0			
143	2	3,0	3,0	3,0	3,0	143					
143-2	11	4,1	3,5	3,0	7,0	143-2	5	3,5	3,3	3,0	4,5
144	10	5,2	4,6	2,7	10,5	144	4	4,0	3,0	3,0	4,7
145	71	2,7	2,5	0,8	6,0	145	49	2,5	2,5	0,8	4,0
145-1	30	2,7	2,3	0,5	7,0	145-1	21	2,5	2,4	0,5	4,7
Mitte-kontaktset						Mitte-kontaktset					
175-1	8	0,9	1,0	0,5	1,5	175-1	7	1,0	1,0	0,5	1,5
178	65	1,4	1,3	0,2	4,9	178	50	1,4	1,3	0,5	4,9
178-1	5	1,6	1,5	1,3	2,0	178-1	4	1,4	1,5	1,3	1,5
179	81	1,2	1,2	0,2	3,2	179	65	1,1	1,0	0,2	2,5
Kokku	352	2,7	2,0	0,2	14,0	Kokku	206	1,1	1,0	0,2	2,5
Kontaktset kokku	193	3,8	3,0	0,5	14,0	Kontaktset kokku	80	2,6	2,5	0,5	4,9
Mitte-kontaktset kokku	159	1,3	1,3	0,2	4,9	Mitte-kontaktset kokku	126	1,23	1,2	0,2	4,9

* Näidatud karistumäärad ei kajasta reaalselt ära kantavat karistust. Karistuste arv ei kajasta isikute arvu, kuna sama isik võis korduda samas otsuses erinevate §-dega ja vähestel juhtudel ka sama §ga (nt kui mõisteti süüdi erinevates episoodides ja otsuses on need karistused eraldi).

Kontaktsetes seksuaalkuritegudes süüdimõistetest määrati reaalne vangistus umbes veerandile süüdimõistetest. Ligi pooltele kontaktsetes seksuaalkuritegudes süüdimõistatud isikutele mõisteti täielikult tingimisi vangistus koos käitumiskontrolliga ning vähem kui viiendikule täielikult tingimisi vangistus ilma käitumiskontrollita. (vt tabel 2).

Mittekontaktsete seksuaalkuritegude korral määrati reaalne vangistus ligi viiendikule süüdimõistetest ning pea pooltele määrati täielikult tingimisi vangistus koos käitumiskontrolliga. Täielikult tingimisi vangistus ilma käitumiskontrollita määrati pea kolmandikule mittekontaktsetes kuritegudes süüdimõistetest. (vt tabel 2).

Tabel 2. Alaealise vastase seksuaalkuriteo eest süüdimõistetute arv aastatel 2023–2025

	KOKKU	Reaalne vangistus	Täielikult tingimisi vangistus ilma käitumiskontrollita (KarS § 73 lg 1)	Täielikult tingimisi vangistus koos käitumiskontrolliga (KarS § 74 lg 1)	Osaliselt tingimisi vangistus koos käitumiskontrolliga (KarS § 74 lg 1, 2)	Rahaline karistus
Süüdimõistetuid kontaktsetes kuritegudes*	144	35	25	70	14	0
Süüdimõistetuid ainult mittekontaktsetes kuritegudes**	87	16	25	41	2	3
KOKKU	231	51	50	111	16	3

* Samal ajal võidi süüdi mõista ka mittekontaktsetes kuriteos.

** Samal ajal ei mõistatud süüdi kontaktsetes kuriteos

6. Kas ja kuidas seostuvad omavahel karistumäärad ja karistuspraktika? Kas ministeerium on analüüsinud, milline mõju oleks karistuste alam- või ülemmäära tõstmisel tegelikult mõistetavatele karistustele ja korduvkuritegevusele? Milliseid muid meetmeid peetakse vajalikuks rakendada, kui leitakse, et probleem seisneb olemasolevate karistumäärade rakendamises?

Karistumäärad ja tegelik karistuspraktika on omavahel seotud, kuid neid ei saa samastada. Seaduses sätestatud karistumäär määrab raami, mille piires kohus karistuse individualiseerib, arvestades muu hulgas isiku süüd, kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid ning karistuse eri- ja üldpreventiivseid eesmärgi. Karistuse alam- või ülemmäära tõstmine ei tähenda automaatselt samas ulatuses rangemaid tegelikke karistusi ega korduvkuritegevuse vähenemist. Karistumäärade tõstmise kõrval on oluline arvestada ka meetmeid, mis aitavad vähendada korduvkuritegevust, sealhulgas tulemuslikku järelevalvet ning õigusrikkuja riskidest ja vajadustest lähtuvaid sekkumisi.

Kui kuritegu on toime pandud, hindab korduvkuritegevuse riski esmalt kohus (KarS § 87¹), kes saab vajadusel kaasata ka ekspertide hinnanguid. Samuti võivad vangla ja kriminaalhooldus teha kohtule ettepaneku kohaldada karistusjärgset käitumiskontrolli, et jätkata järelevalvet ka pärast vangistust ning toetada inimese kohanemist vabaduses. Selle meetme eesmärk ei ole täiendav karistamine, vaid tagada, et inimene ei satuks tagasi kuritegelikule teele ning et ühiskond oleks turvalisem. Vanglateenistuse eesmärk on tagada õigusrikkujate teaduspõhine ja kaasaegne kohtlemine. Seksuaalkuritegijatega tehakse süsteemset tööd nii vangistuse ajal kui ka kriminaalhoolduses.

Rahvusvaheline praktika ja teadusuuringud on järjepidevalt näidanud, et pelgalt karistuste karmistamine või jäigad piirangud tegelikult ei aita kuritegevust vähendada.¹⁶ Seetõttu on oluline ühendada

¹⁶ Webster, Cheryl Marie (2026) 'Some Things Never Change: Revisiting the Empirical Evidence on the Effectiveness of the "Deterrence through Severity" Model in Reducing Crime', in Ryan D King, and Michael T Light (eds), Consequences of

karistamine, järelevalve ja muud meetmed, mis aitavad vähendada korduvkuritegevust. Ennetuse vaatest on oluline tagada ligipääs nõustamisvõimalustele, et maandada seksuaalkäitumisega seotud riske. Eesti Seksuaaltervise Liidu veebilehelt www.piirid.ee on võimalik leida infot eripärase ning häiritud seksuaalkäitumise, häirete ja olukordade kohta, mis vajavad muutust või sekkumist. Viljandi haigla pakub täiskasvanutele, kes muretsesvad oma seksuaalsete mõtete või käitumise pärast või kes on kaotanud kontrolli oma seksuaalkäitumise üle, sellealast nõustamist. Võimalik on saada nii psühholoogilist kui psühhiaatrilist abi nii nõustamise kui ravimravi vormis ning teenuse osutamise asukoht otsustatakse kokkuleppel. Ravikindlustuse olemasolul on ravi tasuta.

7. Kuidas hinnatakse seksuaalkurjategijate ennetähtaegse vabastamise mõju? Millised nõuded kehtivad seksuaalkuriteos süüdimõistetute ennetähtaegsel vabastamisel korduvkuritegevuse riski hindamisele, ravile, rehabilitatsioonile ja järelevalvele? Millised olemasolevad andmed näitavad nende meetmete tulemuslikkust?

Seksuaalkuriteos süüdimõistatud isikute ennetähtaegse vabastamise üle otsustamisel lähtutakse seadusest ning iga juhtumit hinnatakse individuaalselt. Hindamisel võetakse arvesse muu hulgas isiku käitumist karistuse kandmise ajal, osalemist tema vajadustele vastavates sekkumistes, riskihinnangu tulemusi ning spetsialistide hinnanguid. Korduvkuritegevuse riski hinnatakse teaduspõhiste meetodikate alusel. Riskihindamise eesmärk on tuvastada tegurid, mis võivad mõjutada uute õigusrikkumiste toimepanemise tõenäosust, ning määrata vajaduse korral sobivad sekkumis- ja järelevalvemeetmed. Ravi, rehabilitatsiooni ja muid sekkumisi rakendatakse vastavalt isiku vajadustele ning riskihindamise tulemustele. Nende eesmärk on vähendada kuritegelikku käitumist soodustavaid tegureid, toetada vastutustundlikku käitumist ja suurendada isiku võimet tulla toime ühiskonnas õiguskorrale viisil. Rehabilitatsioon põhineb tõenduspõhistel põhimõtetel ning keskendub riskitegurite vähendamisele ja prosotsiaalsete oskuste arendamisele.

Ennetähtaegselt vabastatud isik võib jääda kriminaalhooldusametniku järelevalve alla ning talle võidakse kohaldada seaduses ette nähtud kohustusi ja piiranguid. Järelevalve ning toetavate meetmete ulatus sõltub konkreetse juhtumi asjaoludest ja hinnatud riskidest. Ennetähtaegse vabastamise ja sellega seotud meetmete mõju hinnatakse muu hulgas korduvkuritegevust käsitlevate andmete, kriminaalhoolduse praktika ning riskide juhtimise tulemuste põhjal. Meetmete eesmärk on vähendada uute kuritegude toimepanemise riski ning toetada isiku taasühiskonnastamist. Süsteemi arendamisel võetakse arvesse nii Eestis kogutud kogemust kui ka rahvusvahelisi teaduspõhiseid teadmisi.

8. Kas spetsialistide väljaõpe on süsteemne ja piisav? Millised lapsesõbraliku õigusemõistmise, seksuaalvägivalla ja trauma mõjude koolitused on uurijatele, prokuröridele ning kohtunikele kohustuslikud? Kui suur osa asjaomastest spetsialistidest on need läbinud, kuidas hinnatakse oskuste rakendamist ning millised puudused vajavad veel kõrvaldamist?

Spetsialistide väljaõppe süsteemsust tuleb jätkuvalt parandada. Laste vastu suunatud, sealhulgas seksuaalkuritegude menetlemine eeldab eriteadmisi lapse arengust, trauma mõjust ja lapsesõbralikust menetlusest. Eestis toetab selliste juhtumite käsitlemist ka lastemaja mudel, kus teevad koostööd muu hulgas politsei, prokuratuur, lastekaitse ja psühholoogid. Uurijatele, prokuröridele ja kohtunikele pakutakse valdkondlikke täienduskoolitusi, mida on kirjeldatud 1. küsimuse vastuse all, kuid kohustuslikku koolitusprogrammi kehtestatud ei ole. Suurem osa koolitusi on vabatahtlikud ning huvi nendel osalemise vastu on praktikute kinnitusel suur. Koolituste vaatest vajab eelkõige parandamist väljaõppe süsteemsus ja järjepidevus, samuti rahastamine. Koolituste läbimine eeldab spetsialistilt aega ja pühendumist, et praktikas rakendamine toimiks. Paraku ressursi piisavalt täiendkoolitusteks napib. Täiendkoolituste kõrval on oluline tagada ka lapsesõbraliku õigusemõistmise, seksuaalvägivalla ja trauma mõju puudutavate teemade käsitlemine väljaõppega seotud õppekavades. Oluline on regulaarselt korraldada jätku- ja täiendkoolitusi kogu valdkonna ekspertidele.

9. Milline on valitsuse konkreetne ajakava? Milliste 891 OE-s käsitletud muudatuste puhul oleks valitsus saanud Riigikogule esitada kahe kuu jooksul eelnõu ja millised oleksid vajanud pikemat ettevalmistust? Palun esitage ülevaade kavandatavate muudatuste esitamise ja rakendamise tähtaegade ning nendeks vajalike ressursside kohta.

Õigusmuudatuse ettevalmistamise aeg sõltub muudatuse sisust ja ulatusest ning vajadusest hinnata selle õiguslikke ja praktilisi mõjusid. Eraldi ajakava ja ressursiplaani 891 OE-s käsitletud muudatuste rakendamiseks ei ole valitsus kinnitanud. Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, ohvriabi seaduse ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu on kavas oktoobris saata valitsusse. Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu poolthäälteenamus, kuivõrd seaduseelnõuga kavandatakse muudatusi ka kriminaalmenetlusseadustikus ning eelnõuga kavandatavad sätted jõustuvad üldises korras.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister